

سلامت و کتاب.ir

دکتر فرهاد همی
دانشگاه علوم پزشکی نیشابور
معاونت آموزشی و پژوهشی

هنر و سلامت

مؤلف: فرهاد همتی

انتشارات: دیانت

ویراستاری و صفحه‌آرایی: وجیهه صدیق

طراح جلد: محمدصادق کراچیان

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

چاپ و صحافی: پیشگام

نوبت چاپ: اول، بهار ۹۸

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۶۲-۵۲-۹

قیمت: ۳۵۰۰۰ تومان

تمام حقوق برای مؤلف و ناشر محفوظ است.

www.diyanatpub.ir

پرسش‌های مربوط به این کتاب را به آدرس زیر ارسال کنید.

تماس با انتشارات: ۰۹۱۵۲۱۳۱۶ - ۰۵۱۳۸۴۶۲۷۹۶

سرشناسه: همتی، فرهاد، ۱۳۶۲ -

عنوان و نام پدیدآور: هنر و سلامت/فرهاد همتی

مشخصات نشر: مشهد: دیانت، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۱۱۰ ص:، مصور(رنگی).

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۸۶۲-۵۲-۹

وضعیت فهرست نویسی: فیا

موضوع: هنر درمانی

موضوع: Art therapy

موضوع: سلامتی

موضوع: Health

رده بندی کنگره: ۱۳۹۷ ۹۵۸/۸۹ RC۴۸۹

رده بندی دیویی: ۶۱۶/۸۹۱۶۵۶

شماره کتابشناسی ملی: ۵۵۵۲۷۰۳

بسمه تعالی

حدود چهار دهه از اجماع جهانی برای تحقق شعار «سلامتی برای همه» می گذرد. «سلامتی برای همه» نگاهی گسترده، مفهومی جهان شمول و آرمان مشترک جوامع انسانی است که صاحب نظران و خبرگان علوم بهداشت و تندرستی راهبردهای مختلفی را برای دستیابی به آن پیشنهاد و در بوته آزمایش قرار داده اند. در سال ۲۰۱۸ میلادی، سازمان جهانی بهداشت پس از گذشت چهل سال از مطرح شدن آن آرمان، با طرح پیام «پوشش همگانی سلامت: برای همه، در همه جا» همان مفهوم را به جهانیان یادآوری کرد. مفهومی که تلاش برای پیدا کردن راه کارهای مشترک و به عبارت بهتر، زبان مشترک، مهم ترین مبحث و محور برای تحقق آن تفکر جامع در حوزه سلامت است.

به منظور دست یابی به آن زبان مشترک، باید در کنار علوم پزشکی، از قدرت هنر هم بهره گرفت؛ ابزاری که توان و قدرت نداشتن عرصه های مختلف زندگی انسان ها از تجارت تا ارتباطات بین فردی و گروهی و حتی دنیای سیاست بر کسب پوشش نیست. هنر به زیباترین شکل ممکن می تواند در تغییر سبک زندگی افراد و ارتقاء سلامت عمومی ناشی از رسمند ایفا کند. از نقش هنر در پیشگیری از بیماری های غیر واگیر و حتی درمان بعضی اختلالات روان پریشی و در ن پیریشی که امروز بار عمده بیماری ها را بر جوامع انسانی تحمیل می کنند نیز نباید غافل شد.

از همین منظر، هم زمان با اجرای طرح تحول سلامت در دولت یازدهم و استمرار آن در دولت دوازدهم و به منظور تأمین نیازهای منطقه ای و ملی، آمایش سرزمینی، علوم پزشکی در دستور کار دانشگاه های علوم پزشکی کشور قرار گرفت. همچنین تحول و نوآوری در آمایش پزشکی به عنوان مهم ترین رکن راهبردی نظام آموزشی بخش سلامت تعریف و مأموریت های ویژه ای برای مناطق مختلف ده گانه آمایشی کشور تعیین شد و اجرای مأموریت «توسعه دانش هنر و سلامت» که یکی از مأموریت های ویژه منطقه نهم آمایش کشوری است، به عنوان ایده ای جدید در راستای ارتقاء آگاهی های سلامت عمومی، نیشابور، شهری با تاریخی سرشار از سوابق و افتخارات علمی و فرهنگی آغاز گردید.

امیدوارم اولین همایش علمی «هنر و سلامت» که در این شهر تاریخی و با اهداف مشخصات برگزار می شود نقطه آغازین تضارب افکار صاحب نظران و اندیشمندان برای یافتن راه کارهای استفاده از قدرت بی بدیل هنر در ارتقاء سلامت عمومی و سلامت برای همه باشد.

به سهم خود از زحمات همه دست اندرکاران برگزاری این همایش، به ویژه دبیرخانه منطقه نهم آمایش آموزش عالی سلامت کشور، همکاران پرتلاشم در دانشگاه علوم پزشکی نیشابور و همه اندیشمندانی که با ارائه مقاله و ایراد سخنرانی بر غنای آن افزوده اند تشکر می کنم و توفیق همگان را از خداوند متعال خواهانم.

دکتر سید حسن هاشمی

وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

فهرست مطالب

پیشگفتار

۱۰

فصل اول: مقدمه‌ای بر هنردرمانی / ۱۳

مقدمه

۱۵

تعریف هنر

۱۶

تعریف هنردرمانی

۱۶

سیر تکاملی هنردرمانی

۱۹

کاربرد هنردرمانی

۲۶

فصل دوم: انواع هنردرمانی / ۳۱

مقدمه

۳۵

نقاشی درمانی

۳۶

تئاتر درمانی (دراماتراپی)

۳۹

شعر درمانی

۴۴

ویدئو درمانی

۴۶

قصه درمانی

۴۸

موسیقی درمانی

۵۱

آواز درمانی

۶۰

عکاسی درمانی

۶۱

فصل سوم: تکنیک‌های هنردرمانی / ۶۳

مقدمه

۶۵

تکنیک دودل

۶۶

۶۷	تکنیک خط خطی کردن کودکان
۷۳	تکنیک گشتالت

فصل چهارم: هنر و درمان جسم و روان / ۸۱

۸۳	مقدمه
۸۳	هنردرمانی و تأثیرات آن
۸۶	تأثیر هنردرمانی بر اختلالات گفتاری
۸۶	تأثیر نقاشی درمانی بر اختلالات گفتاری
۸۷	تأثیر تئاتر درمانی بر اختلالات گفتاری
۸۷	شیوه‌های هنردرمانی
۸۹	رویکردهای نظری و روش‌های درمانی در هنر
۹۰	اثرات روانی رنگ‌ها در محیط
۹۳	روش‌شناسی در هنردرمانی
۹۴	ابزار سنجش در هنردرمانی
۹۶	مراحل آماده‌سازی برای هنردرمانی
۹۶	معرفی عناصر موجود در هنر

فصل پنجم: نتیجه‌گیری / ۹۷

۹۹	مقدمه
۱۰۲	اهداف و عناصر درمانی هنر

منابع و مأخذ / ۱۰۶

پیشگفتار

توسعه روزافزون علوم پزشکی و پیشرفت‌های شگرف تکنولوژیک در تشخیص و درمان، باعث شده است بیماری به جای بیمار، در کانون توجه پزشکان قرار گیرد. این تأکید بر بیماری موجب توجه اندک به زمینه اجتماعی، فرهنگی و انسانی فرد بیمار شده است.

آنچه در دانش‌مکده‌های پزشکی آموزش داده می‌شود، درمان بیماری‌ها براساس پارادایم بیومدیکال است. این پارادایم، دانش محور و بیماری محور است و بسیاری از عوامل فردی و اجتماعی را در نظر نمی‌گیرد؛ بنابراین یک گروه بزرگ از عوامل مؤثر در سلامت نادیده انگاشته می‌شود. غفلت از مواردی همچون توجه به جنبه‌های فردی و غیربیولوژیک بیماری باعث ناکارآمدی نظام سلامتی می‌گردد.

از سال‌ها قبل در بسیاری از دانشگاه‌های بزرگ دنیا، در میان دیپارتمان‌های مختلف علمی، گروه‌های هنر و پزشکی، هنر و علم یا اندیشه‌های انسانی و علم و ... ایجاد شده است که به ارائه‌ی مطالب واحدهای منجر به اخذ مدرک آموزش هر یک با یکدیگر پزشکی، نحوه استفاده از هنر در مراقبت از بیمار و آموزش پزشکی در حیطه‌های مختلف هنری و ... پرداخته‌اند.

در این بین، هنر می‌تواند به برون‌ریزی احساسات و کاهش تنش، ایجاد آرامش روحی و فضایی مناسب‌تر برای ارائه‌ی خدمات، تلطیف روحی و کاهش تنش گروه درمانی و نیز بیماران، زبان ارتباطی مشترک در این گروه‌ها با یکدیگر و زمینه‌ساز تعامل مستمر و مرح شده باشد و علاوه بر تبدیل انتزاعی در طب، نگاهی فراگیر و جامع‌نگر را میسر سازد.

از طرفی دانش پزشکی دارای ظرافت‌ها و دقایق بسیاری است و در طول تاریخ اساتید سعی در کشف این نکات و آموزش آن به فراگیران نموده‌اند. آن‌ها جهت آموزش از روش‌های مختلفی کمک گرفته‌اند و با توجه به امکانات تلاش کرده‌اند تا دانش خود را به دانشجویان انتقال دهند. با پیشرفت‌هایی که در زمینه آموزش پزشکی صورت گرفته، اهمیت استفاده از رسانه، این مقوله را به یک تخصص تبدیل نموده است. جلب مشارکت بیشتر فراگیران، حاصل استفاده‌ی بهینه از این حیطه می‌باشد. امروزه فراگیران در دنیای دیداری، شنیداری و جنبشی و سیال متولد می‌شوند و روش‌های سنتی آموزشی دیگر نمی‌توانند به تنهایی اثربخش باشد. فناوری نوین آموزشی و استفاده از رسانه‌ها در انتقال پیام به آموزش مناسب‌تر، مؤثرتر، بادوام‌تر و سریع‌تر کمک می‌نماید. استفاده مناسب از رسانه در استحکام آموزشی و سوق فراگیران به یادگیری

معنادار به عنوان تقویت کننده، حمایت کننده و مکمل آموزشی عمل می کند.

تلفیق هنر و فرهنگ با موضوعاتی همچون سلامت، به عنوان جزئی انفکاک ناپذیر از زندگی و دغدغه های نوع بشر، قطعاً زمینه ساز تحولات اساسی در حوزه های اجتماعی سلامت و رفتار بهداشتی آحاد جامعه خواهد بود. کاربرد مؤثر ابعاد هفت گانه هنر در ارتقای سلامت از طریق اصلاح باورهای بهداشتی، به چالش کشیدن رفتارهای نامطلوب، آموزش غیرمستقیم رفتارهای صحیح، تغییر هنجارهای جامعه و بسیاری از تحولات و تأثیرگذاری های فرهنگی در هر بسترو زمینه های به اثبات رسیده است.

از سوی دیگر ترجه به افزایش روزافزون علوم و ارتباط محتوم و تأثیرات اجتناب ناپذیر گرایش های مختلف آکادمیک، برهم و نیز لزوم توجه به تنوع ایجاد شده در نیازهای مخاطبین حال حاضر جامعه، ایجاد دوره ها و رشته های آموزشی بین رشته ای ضرورتی غیرقابل تردید است. با ایجاد این گونه دوره ها و رشته های شگافه ای، بی شک افرادی تربیت خواهند شد تا بتوانند با استفاده از تجارب و آموخته های گذشته در طی دوره، تا حد زیادی به نیاز جامعه کنونی پاسخ دهند. وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در راستای هدف ارتقاء سطح سلامت جامعه، پاسخ به نیازهای موجود و به منظور تسهیل دسترسی نیروهای مستعد خود در امر بهداشت و درمان اقدام به راه اندازی دوره های آموزشی نمود. در این میان علیرغم توفیقات به دست آمده در رابطه با بهبود کمی و کیفی سطح بهداشت به خصوص در بعد جسمی و بالأخص بیماری های واگیردار و عفونی، مرگ و میر کودکان و... شاهد مغفل ماندن ابعاد روانی و اجتماعی سلامت بوده ایم. این مسأله علاوه بر سایر عوامل تاحدی می تواند ناشی از ناکارآمد بودن ابزارهای انتقال مفاهیم و آموزه ها به افراد جامعه باشد.

آموزش دستوری و کلاسیک صرف، گرچه در برخی موارد تا حدی مؤثر بوده اما لااقل در ابعاد روانی و اجتماعی ناکارآمدی خود را نشان داده است. این خلأ انتقادی به دلیل هدف غایی بهداشت که همانا تغییر رفتار مخاطبین می باشد، تنها به وسیله ای جز تلفیق از ابزارهای انتقال قابل املاء می باشد. ابزاری که بتواند از سد دفاعی خود آگاه افراد عبور کرده و بر ناخود آگاه آنان تأثیر بگذارد. تأثیر هنر بر ناخود آگاه انسان بر کسی پوشیده نیست و چه بهتر که بتوانیم از آن در راستای تأمین و رفع نیازهای پیش گفته، استفاده کنیم.

نخستین همایش ملی هنر و سلامت در اردیبهشت ماه ۱۳۹۷ به میزبانی دانشگاه علوم پزشکی نیشابور برگزار شد.